

КУХАРЕНКО Т. Г.

студентка V курсу, факультету

економіки та оподаткування

Національний університет державної

податкової служби України

м. Ірпінь, Україна

ПОДАТКОВА МЕДІАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Для податкового законодавства України характерним є часте внесення змін і доповнень, а іноді – й виникнення суперечливих норм. Усе це в кінцевому результаті може принести негативні результати для платників податків (у вигляді штрафних санкцій, донарахувань, пені). Рішення контролюючих органів досить часто оскаржуються в судовому порядку. Тому виникає потреба в запровадженні різноманітних варіантів досудового врегулювання податкових спорів.

У вітчизняній та зарубіжній юридичній літературі протягом останніх десятиліть спостерігається зростання інтересу до розкриття проблематики запровадження альтернативних способів вирішення юридичних спорів, зокрема податкових. Окремі питання висвітлено в працях таких вітчизняних та зарубіжних учених і юристів-практиків, як: А.Ю. Бучик, А.П. Гаврилішин, І.Я. Сенюта, Д.О. Шинкарюк та ін. [3].

Альтернативні методи вирішення спорів (Alternative Dispute Resolution – ADR) – це група процесів, за допомогою яких вирішуються спори і конфлікти без звернення до формальної системи судочинства [7]. До даної групи належить і медіація.

Слово «медіація» походить від латинського «mediatio» – посередництво; аналогічне значення мають слова «mediation» (англ.),

«*médiation*» (фр). Існує досить багато визначень даного поняття, але більшість з них зводяться до того, що медіація – це певний підхід до розв’язання конфлікту, у якому нейтральна третя сторона забезпечує структурований процес, для того щоб допомогти конфліктуючим сторонам прийти до взаємоприйняттого вирішення спірних питань [4, с. 158].

Порівняльна характеристика здійснення судового розгляду та медіації дає змогу виокремити їх особливості та переваги (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності процедури медіації від судового розгляду [8]

Суд	Медіація
Процес може розпочатися і всупереч волі однієї із сторін	Процедура є добровільною для обох сторін
Суддя призначається	Медіатор обирається
Рішення приймається в суворій відповідності букві закону	Рішення приймається із врахуванням інтересів сторін, але в рамках закону
Суд наділений владними повноваженнями	Медіатор не має владних повноважень і лише сприяє виробленню рішення
Тривала і формалізована процедура	Прискорена і неформальна процедура
Публічність процесу	Конфіденційність
Змагальність сторін	Співпраця сторін

Таким чином, можна виділити основні переваги медіації: економія часу та коштів, приватність, виграшне рішення для обох сторін, більша ймовірність виконання рішення, збереження ділових стосунків, неформальність процесу [7].

На відміну від цивільних правовідносин, конфлікт в податкових правовідносин закладений із самого початку: платник податків не зацікавлений у збільшенні податкового навантаження, а держава зацікавлена у збільшенні доходів. Це визначає специфіку «податкової медіації» [6, с. 18].

Податкова медіація може бути особливо корисною при наступних спорах:

- спори з приводу фактів та обставин (щодо реальності вчинених операцій, місцезнаходження майна тощо);

- спори щодо неоднозначного тлумачення окремих правових норм;

- спори, в яких платник податків посилається на допущені податковим органом процесуальні порушення [5].

Відповідно до Проекту Закону України від 28.12.2014 № 1666 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо введення процедури медіації)», податкова медіація – це переговорний процес між платником податків та контролюючим органом, що проводиться при сприянні уповноваженої особи контролюючого органу (медіатора), з метою врегулювання спору шляхом досягнення угоди про податкові зобов'язання.

Основними положеннями законопроекту є:

1. Ініціатором проведення процедури медіації є платник податку.
2. Строк проведення медіації – 30 календарних днів.
3. Основні принципи: добровільність, законність, недопустимість втручання в процедуру медіації, конфіденційність.
4. В разі позитивного закінчення переговорів щодо врегулювання спору і досягнення згоди щодо умов угоди про податкові зобов'язання приймається рішення про досягнення угоди про податкові зобов'язання, яке підписується учасниками процедури медіації [1].

Правове регулювання податкової медіації в Україні наразі відбувається за допомогою угод, укладених між медіатором і сторонами медіації та Кодексу етики медіатора (для медіаторів Українського центру медіації). Цей кодекс розроблений на основі Європейського Кодексу (European Code of Conduct for Mediators) медіаторів і має слугувати фундаментальним етичним і професіональним путівником для осіб, які займаються медіацією у будь-якій сфері.

Податкова медіація в Україні знаходиться на початковому етапі розвитку, але спроби її запровадження вже мають позитивні результати. Так, відповідно до розпорядження Міністерства доходів і зборів України

(далі – Міндоходів) від 15.11.2013 N 369-р «Про організацію роботи, спрямованої на наповнення бюджету» (далі – Розпорядження) у 2013 році органами Міндоходів було проведено роботу по досягненню примирення в судових справах для забезпечення надходження коштів в державний бюджет.

Базою для визначення перспективних справ, в яких можливо досягти примирення, була загальна кількість спорів, в яких предметом оскарження було оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення податкових зобов'язань з податку на додану вартість та податку на прибуток, які знаходяться на судовому розгляді (32876 справ на 91,2 млрд. грн.) та розглянуті на користь Міндоходів (4493 на суму 14,2 млрд. грн.).

За результатом інвентаризації спорів, за якими відповідачами є сторони, які мають активи, було визначено 1307 справ на суму 7,4 млрд. грн. як перспективних для досягнення примирення.

За результатами роботи органів Міндоходів було проведено 1332 зустрічі на загальну суму 15,1 млрд. грн. По 1023 судовим справам платники податків відмовились від примирення, а по 309 справам було досягнуто примирення на загальну суму 5,6 млрд. грн.

Таким чином, за 2 місяці проведення експерименту в 2013 році, було досягнуто примирення з платниками податків, що дало можливість одразу залучити до бюджету 5,6 млрд. грн. [2].

Отже, податкова медіація має всі шанси стати ефективним інструментом вирішення податкових спорів. Запровадження і розвиток даного інституту дасть змогу налагодити взаємозв'язки між контролюючими органами та платниками податків, збільшить ймовірність більш швидкого одержання коштів до держбюджету (у розрізі податкового боргу). Головними проблемами наразі постають відсутність законодавчого регулювання процедури податкової медіації та недовіра платників податків до контролюючих органів.

Література:

1. Проект Закону України від 28.12.2014 № 1666 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо введення процедури медіації)» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH1AA00A.html
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо введення процедури медіації)» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/GH1AA00A.html
3. Балух В. С. До питання можливості впровадження в Україні медіації при вирішенні податкових спорів — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/8807/%C2>
4. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – Вип. № 1(5). – С. 158 – 173.
5. Залуський Ю. Податкова медіація. Європейський досвід. Перспективи застосування в Україні як альтернатива податкових спорів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaa.org.ua/uploads2/2014/06/23/005.pdf>
6. Котельникова И. А. Тенденции развития системы досудебного урегулирования налоговых споров в целях повышения результативности налогового контроля // «Экономика и социум». – 2013. – № 2 (7).
7. Офіційний сайт Українського центру медіації – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrmediation.com.ua/ua/>
8. Официальный сайт Центра медиации и права – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mediacia.com/>